

23. Ohiienko, I.K. (1909). *Ukrainska hramatychna terminolohiia: Istorychnyi slovnyk ukrainskoi hramatychnoi terminolohii z peredmovoiiu pro rozvytok yii*. Druk. 1-oi Druk. Spilky (in Ukr.).
24. Panko, T.I., Kochan, I.M. & Matsiuk, H.P. (1994). *Ukrainske terminoznavstvo: [pidruchnyk]*. Lviv: Svit (in Ukr.).
25. Shevelov, Yu. (2002). *Portrety ukrainskykh movoznavtsiv*. Kyiv: Vyd. dim “KM Akademiia” (in Ukr.).
26. Tsyperdiuk, O. (2013). Movoznavcha terminolohiia v pratsi Oleny Kurylo “Uvahy do suchasnoi ukrainskoi movy”. *Fakhova mova yak dynamichnyi funktsiinyi riznovyd zahalnonarodnoi movy: zbirnyk naukovykh prats II Vseukrainskoi nauково-praktychnoi konferentsii (Luhansk, 30–31 May 2013)* (pp. 150–163). Luhansk: Noulidzh (in Ukr.).
27. *Ukrainska – ne rosiiska: film, 1 July 2019. Istorychna pravda z Vakhtanhom Kipiani*. Retrieved from [https://www.youtube.com >zik.ua/en/tv/video/216821](https://www.youtube.com/watch?v=zik-ua/en/tv/video/216821) (in Ukr.).
28. Vakulenko, H.M., Klypa, N.I. (2010). Problemy movnoi normy v naukovomu dorobku Oleny Kurylo. In Boiko, N. (Ed.) (2010). *Represovani movoznavtsi: zbirnyk naukovykh prats* (pp. 48–54). Nizhyn (in Ukr.).
29. Vykhoivanets, I.R., Horodenska, K.H., Zahnitko, A.P. & Sokolova, S.O. (2017). *Hramatyka suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy. Morfolohiia*. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho (in Ukr.).
30. Yeshchenko, T. (2018). Represii stalinskoho rezhymu proty stanovlennia movy medychnoi nauky na natsionalnomu grunti (na prykladi naukovoi tvorchosti Oleny Kurylo). *Natsionalna pamiat (na vshanuvannia zhertv totalitaryzmu): mizhuniversytetskyi zbirnyk naukovykh prats*, Issue 2, 51–57 (in Ukr.).
31. Zhelezniak, M. (18.10.2015). *Olena Kurylo*: facebook (in Ukr.).

УДК 811.161.2'373.46

О.І. ВАСЕЦЬКА

м. Київ, Україна

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЯВИЩА ТЕРМІННОЇ ПРАГМАТИКИ

У статті з'ясовано сутність явища термінної прагматики. Наголошено на наявності значних лакун у дослідженні феномена прагматики в професійному (академічному) дискурсі. Витлумачено сутність та способи визначення прагматичних компонентів у термінах.

К л ю ч о в і с л о в а : *термінна прагматика, конотація, емоційність, оцінність, професійний (академічний) дискурс, адресат.*

В. фон Гумбольдт зазначав, що «люди розуміють один одного не тому, що передають співрозмовнику знаки предметів, і навіть не тому, що взаємно налаштовують один одного на точне й повне відтворення ідентичного поняття, а тому, що взаємно зачіпають один в одному ту саму ланку ланцюга чуттєвих уявлень і основи внутрішніх понять, торкаються тих самих клавіш інструменту свого духу, завдяки чому в свідомості кожного спалахують відповідні, але не тотожні смисли. Лише в цих межах, що уможливають значні розбіжності, люди збігаються в розумінні того самого слова» (Гумбольдт, 1984: 165–166).

© О.І. ВАСЕЦЬКА, 2021

Нині ж, як бачимо, теж немає однозначного розуміння механізмів текстопородження, комунікації, пов'язаних із пізнавальною діяльністю людини, одним із виявів якої є наукове дослідження.

Усвідомлюючи, що кваліфікація наукових понять можлива лише за умови розуміння усіх потенційних варіантів інтерпретації того чи того «кванта знання», зокрема й способів мислення суб'єкта науки (професіонала, фахівця), який представляє свій варіант розв'язання наукового завдання, постає необхідність аналізувати проблему термінної прагматики в межах варіантології (теорії варіантності), сформовану явищами полісемії та полілексії (Васецька, 2019).

Підкреслимо, що в кінці XIX – на початку XX століття виникла нова галузь семіотики, підвалини якої були закладені в працях Ч. Пірса, зокрема в ідеях про «мислення й мову як пізнавальні знаряддя пристосування індивіда до середовища з метою досягнення ним успіху» (Селіванова, 2006: 484). Лінгвістичну ж основу та власне термін *прагматика* запропонував американський філософ Ч. Моррис, на думку якого, «оскільки інтерпретаторами більшості (а можливо, й усіх) знаків є живий організм, достатньою характеристикою прагматики була б вказівка на те, що вона має справу з біотичними аспектами семіозису, інакше кажучи, з усіма психологічними, біологічними явищами, які спостерігаються у функціонуванні знаків» (Моррис, 1983: 63). Дослідник визначив загальний напрямок досліджень та сформулював «три виміри мовного семіозису: семантику як відношення знака до поняття, синтактику як відношення знаків один до одного та прагматику як відношення знаків до інтерпретатора, – тобто увага була перенесена на потенційну інтерсуб'єктність будь-якого знака, на інтерактивність суб'єктів у семіотичному акті» (Селіванова, 2006: 484).

Згодом ідеї прагматики були розширені за рахунок комунікативної теорії мовленнєвих актів (Остін, 1962; Серль, 1986; Вендлер, 1985 та ін.), проте й досі в лінгвістиці немає однозначного трактування цього явища, яке спостерігають і в сфері функціонування мовних одиниць, і в сфері їхньої фіксації. У зв'язку із зазначеним варто погодитися з твердженням А. Мустайоки про те, що це «поняття досить дифузне», адже порушує комплекс проблем, серед яких і актуальне членування, і суб'єктивні оцінки того, хто говорить, і мовленнєві функції, і закономірності щоденного спілкування (Мустайоки, 1997: 17).

Незважаючи на те, що сьогодні ядро категорійного апарату прагмалінгвістики майже сформоване, і дотепер триває процес його розширення (Я.П. Яремко, наприклад, на позначення слів, «семантичну самореалізацію яких супроводжують суб'єктивовані конотативний, імплікативний та емотивний компоненти, що взаємодіють в прагматичній площині»), запропонував термін *прагматизми* (Яремко, 2017: 98), а тому одним із важливих завдань сучасної лінгвістики є зокрема опис та систематизація метамови лінгвістичної прагматики, термінної прагматики.

Від початку XX століття в термінознавстві переважали погляди на терміни як статичні одиниці, що передають точну й однозначну інформацію, з'ясування прагматичних аспектів їхнього функціонування не мало належного відбиття в науковій літературі. Попри це дослідники (Винокур, 1994; Головин & Кобрин, 1987; Лейчик, 2009; Буянова, 2011; Суперанская, Подольская & Васильева, 2012 та ін.), дотримуючись поглядів на терміни як слова загальномовного вжитку, що виконують у текстах та в інших різновидах комунікації специфічні

функції, неодноразово звертали увагу на наявність певного прагматичного смислу (конотації, символічних співзначень) термінів.

Період активізації лінгвістичних досліджень у галузі термінології з комунікативно-прагматичного погляду припав на початок ХХІ століття, коли почала утверджуватися ідея про те, що «людина формує предмет думки (як певне відображення об'єктивної ситуації, що пропускається крізь суб'єктивну призму психологічної свідомості мовця), який втілюється на психологічному рівні в певну концептуальну структуру (пропозицію) та ініціює механізми мови для втілення цієї пропозиції, «одягаючи» її в певну синтаксичну структуру, що буде відображати конкретний намір мовця і водночас давати вказівку для правильного розуміння / інтерпретації намірів мовця слухачем» (Карамішева, 2004: 131).

За слушним зауваженням Я.П. Яремка, «донедавна аксіоматична теза, що значення терміна – це набір сем, упорядкованих за родо-видовим принципом, сьогодні оцінюється багатьма дослідниками як «семасіологічний міф» <...> Відтак терміносистема постає не тільки і не стільки в номінативно-експлікативній та репрезентативній іпостасях, а як різновид когнітивної діяльності, спосіб омовлення пізнавального досвіду в комунікативно-прагматичному просторі, вираження внутрішнього світу комунікативної особистості, її світо- і себебачення» (Яремко, 2017: 330).

Аналіз наукових джерел дає змогу розрізнити дві позиції щодо природи термінної прагматики: дослідники кваліфікують прагматику кожного окремого терміна (вужке розуміння), а також з'ясовують особливості виявлення прагматики наукових текстів (широке потрактування), яка полягає зокрема й у розумінні комунікативної потреби, яку задовольняє автор – творець наукового тексту у визначенні основної функції, яку текст виконує (розпочати наукову дискусію щодо змісту дослідження).

Хоч «ідеальний термін повинен бути єдиним позначенням певного поняття, однозначним, позбавленим експресивності та емоційності» (Туровська, 2010: 83), реальне функціонування цих мовних знаків засвідчує, що «терміни можуть відображувати ставлення мовця до предмета мовлення й бути експресивними» (Там само). Цей факт уможливило кваліфікувати прагматику термінів як сукупність додаткових значеннєвих відтінків термінів, що своєрідно впливає на фахівців, які ними оперують, зокрема й через свою конотативну забарвленість.

У пропонованій розвідці поняття «конотація термінів» розглядаємо як видове поняття щодо родового «прагматика термінів»; полілексійним поняттям до «конотації термінів» уважаємо «відтінок значення терміна» й підкреслюємо, що не розрізняємо явище «відтінку значення» як елемент семантичної структури одного терміна-поняття та явище «відтінку значення» як складник і спосіб визначення відстані між значеннями тотожних або близьких за значенням термінів (синонімів, дублетів, варіантів тощо).

Попри активне використання терміна *відтінок значення* в лексикографічних джерелах немає його точної дефініції. Власне через те, що поняття «відтінку значення» є семантично не окресленим, з'являються труднощі в розрізненні одиниць на позначення одного об'єкта з низки полілексійних (варіантних), а тому й досі не названо ознаку (критерій), яка б дала підстави з'ясувати ступінь подібності мовних одиниць (або їхніх компонентів). Загальномовне ж явище конотації потрактовують як додаткові семантичні, емоційні, оцінні, прагматичні чи стилістичні відтінки, що супроводжують поняттєво-предметний зміст

і виникають унаслідок взаємодії основних значень слів і речень із фоновими знаннями мовців під впливом контексту та мовленнєвої ситуації, надають можливість мовній одиниці виконувати експресивну функцію, створюють особливий колорит мовлення та сприяють досягненню відповідної комунікативної настанови за умови їхнього правильного використання (Ахманова, 2020: 203–204; Тараненко, 2004; Загнітко, 2012; Селіванова, 2006: 249 тощо).

Для виокремлення термінних конотацій дослідники застосовують різні підходи, основними ж, на думку О.К. Саматової, є такі три: *інтуїтивно-суб'єктивний* (метод інтроспекції, або самоспостереження), який полягає у зверненні дослідника до свого лінгвістичного досвіду, *описовий* (спостереження) – до мовного матеріалу, а також *експериментальний* – до колективної мовної свідомості (Саматова, 2003).

Зауважимо, що виявлення прагматичних компонентів термінів передбачає з'ясування особливостей мовних одиниць, пов'язаних із культурно-історичною епохою, науковими традиціями, науковим світоглядом і т. ін. Так, наприклад, Г.А. Іванова, випрацювавши розгалужену систему відносних та абсолютних термінних синонімів, у групі *відносних синонімів* виділила *прагматичні синоніми*, до яких уналежнено лексико-етимологічні (*штамп – шаблон – трафарет – кліше – стереотип*), культурно-історичні (*прикладна лінгвістика – комп'ютерна лінгвістика*), ідіотнічні (*морфемний – альтернат – варіант фонемі – монема*) та індивідуально-авторські синоніми (*конверсія – нульова суфіксація – морфолого-синтаксичний спосіб – невласне деривація*) (Іванова, 2010: 185–186). Звернення до різноманітних термінографічних джерел для аналізу уможливило віднайдення способів розкриття прагматичних властивостей термінів. Так, В.Д. Табанакова зазначає, що прагматику термінів у словниках відображають етимологічні відомості, близькі за значенням терміни, історія виникнення термінів, історія вживання термінів, застосування термінів, іншомовні еквіваленти, особливості вживання одиниць в інших мовах, статистичні відомості, визначення застарілості терміна, встановлення невинуватого багатозначності, встановлення регіональної багатозначності, оспорювання синонімів, обмеження обсягу поняття тощо (Табанакова, 2013: 141).

Отже, кваліфікуючи конотації як прагматичні компоненти значень мовних одиниць, підкреслимо, що виявити кожен відтінок термінного значення, тобто найменшу відстань між семами, що містяться в понятті, можливо лише в контексті, а це безпосередньо зближує прагматику з функціональними аспектами лінгвістики загалом; на відміну ж від семантичної структури загальномовної одиниці, яка містить емоційно-оцінні значення, семантичну структуру термінів формує зокрема й прагматичний компонент, який розширює загальні уявлення про поняття й референт.

Попри те, що лінгвістична прагматика, зокрема й термінна, не має чітких окреслень, вона сформована широким комплексом питань, що пов'язані із суб'єктом та адресатом комунікації, їхньою взаємодією, ситуацією спілкування тощо. У зв'язку із зазначеним варто наголосити й на тому, що кожен автор-дослідник прагне передавати адресату справжню інформацію про поняття і в такий спосіб формує інтенцію термінотворчого акту, що власне і є прагматикою, яку необхідно розуміти як «ставлення інтерпретатора до терміна-знака» (Табанакова, 2013: 118).

Найбільш виправданим способом виявити прагматичні властивості термінів, на нашу думку, є орієнтаційний аналіз, оскільки саме «орієнтація породжена авторським бажанням закодувати в експоненті терміна причину певної номінації» (Ребрушкіна & Арискіна, 2011: 211).

Питання про існування такої функції термінів, як орієнтація, уперше порушив Д.С. Лотте, проте без точного обґрунтування цієї властивості. Автор тільки окреслює факт наявності термінів, що правильно орієнтують, нейтрально і неправильно (або хибно) орієнтують (Лотте, 1961: 24). Сучасні лінгвісти указують на цю особливість термінів та детально її аналізують, зокрема А.В. Лемов (Лемов, 2000), О.Л. Аріскіна, І.А. Ребрушкіна (Аріскіна, 2011; Аріскіна & Ребрушкіна, 2011). Як зазначає О.Л. Аріскіна, орієнтацією є явище, зумовлене «лінгвістичними, психічними та соціальними факторами, що дають змогу носію мови без звернення до дефініції, за експонентом визначити закріплене за терміном поняття, денотата або місце конкретної одиниці в терміносистемі» (Аріскіна 2011: 111), проте, як зауважує В.Д. Табанакова, будь-яка словникова дефініція терміна вторинна й належить «комусь», відповідно й саму дефініцію термінів можна уважати інтерпретацією терміна-знака. Власне з цього погляду «словникове визначення терміна у звичайному тлумачному словнику відображає прагматику терміна, але не обов'язково її розкриває» (Табанакова, 2013: 118).

Погоджуючись із твердженням Я.П. Яремка про те, що оптимальним середовищем для семантичної самореалізації терміна є комунікативний (глобальний) контекст, де термін неминуче набуває триєдиної прагматичної (конотативної, імплікативної, емотивної) забарвленості (Яремко, 2017: 95), усвідомлюємо й можливість ширшого розуміння термінної прагматики. Саме з'ясування особливостей прагматичного контексту, який містить і мовні, і позамовні компоненти (різноманітні характеристики учасників комунікації, відношення між ними тощо) дає змогу з'ясувати механізми функціонування термінів та їхньої прагматики. Оскільки будь-яке дослідження – завжди акт наукової комунікації, яка є інтерпретацією наукових повідомлень різних дослідників, незаперечною є ідея того, що пізнавальна діяльність (наукове текстопородження) пов'язана із явищем прагматики (Тутнер, 2009: 727–729).

Так, сучасна філософія визнає складну синкретичну природу наукового пізнання, а людський чинник – одним із найбільш дієвих, адже розглядає науку як цілісну структуру, спрямовану на формування системи об'єктивних знань про світ, а також як сферу діяльності окремих людей, які мають, зокрема і прагматичні інтереси.

Упродовж останніх десятиліть зацікавлення лінгвістів (зокрема й фахівців-термінологів) були зосереджені на вивченні стилістичних особливостей текстів у сфері прагматики, що дало змогу С.Я. Єрмоленко виділити прагматичну мовну норму, розтлумачену як «використання мовних засобів для досягнення насамперед комунікативної мети – порозуміння», з поняттям якої корелюють поняття слабкої та сильної мовної норми (Літературна..., 2013: 265–266).

Нині наукові тексти, сформовані зокрема й за допомогою відповідної галузевої термінології, аналізують не лише з оперттям на текстові характеристики, але й з огляду на учасників та обставини наукової комунікації, власне через це «під час опису конкретних дискурсивних практик <...> термінологію можна аналізувати з позиції відображення в ній пріоритетів адресанта» (Ларина, 2007).

Також цікавим є аналіз явища прагматики термінів на основі бінарної опозиції «своє» / «чуже», адже, як зауважує Ю.Є. Ларіна, «наукові пошуки в гуманітарних галузях знань – це, за своєю суттю, постійний пошук аргументів на користь «свого» терміна як такого, що найбільш адекватно виражає поняття, це ствердження «свого» розуміння терміна, який уже існує. Термінологія, з одного боку, відкрита для постійних нововведень, а з іншого – піддається цілеспрямованому впливу. Під час вивчення лінгвістичних описів нерідко виникають складнощі, пов'язані із так званою «термінологійною незалежністю», яку на певному рівні можна подолати за допомогою авторських коментарів» (Ларіна, 2006).

Прагматичні риси наукових текстів аналізують у різний спосіб: з одного боку, наприклад, виокремлюють способи й чинники організації сприйняття інформації (О.М. Крижановська, наприклад, комунікативно-прагматичну структуру наукового тексту кваліфікує як змістово-сенсову, оскільки вона формує загальну прагматичну спрямованість усього тексту (Крижановская, 2000), з іншого, – з'ясовують особливості тем наукових текстів, які вважають основним виразником прагматичної спрямованості автора наукової ідеї, оскільки допомагають вибудувати чітко організовану текстову структуру (Ладыжникова, 2010) тощо.

Попри те, що реципієнт наукового дослідження є імпліцитним, він формує умови «наукової комунікації», а тому завжди визначає специфіку прагматичного погляду на мовні явища й окреслює питання з позиції прагматики. Н.Г. Кантишева, наприклад, запропонувала такі способи виявлення прагматики термінів в електронному систематизованому глосарії «ЕкоАудит», як: 1) мовленнєві функціональні реалізації термінів; 2) референція мовця (тобто співвіднесення мовних одиниць (явищ) до предметів дійсності); 3) прагматичні пресупозиції (умови успішної реалізації мовленнєвих актів, фонові знання тощо); 4) адресна спрямованість словника (термінографічного продукту); 5) інтерпретація того чи того терміна залежно від контексту та ситуації; 6) діалогічна форма спілкування між учасниками комунікації; 7) соціально-нормативний складник. Залежно від ситуації спілкування інформацію представлено ще й так: а) приклади вербальних вживань, цитат, словосполучень; б) вплив мовленнєвої ситуації на тематику та форми комунікації (Кантишева, 2011: 196–197).

Водночас В.Д. Табанакова, кваліфікуючи суб'єкт як центральну категорію прагматики, уважає і дослідника, і словник інтерпретаторами того самого терміна-знака, а основними лінгвістичними категоріями, які дають змогу виявляти прагматику термінів у словнику, явища багатозначності та синонімії (Табанакова, 2013; 132). Одним із інструментів для опису прагматики термінів може бути текст-коментар до словників (або однієї зі словникових статей) (Там само).

Отже, з огляду на зазначене вище, підкреслимо, що лінгвістична прагматика є дисципліною, що досліджує закономірності використання мови, а також лінгвістикою мовлення; у термінознавчих дослідженнях варто виявляти й аналізувати прагматику кожного окремого терміна, а також з'ясовувати особливості виявлення прагматики наукових текстів (тобто в академічному дискурсі), яка полягає зокрема й у розумінні комунікативної потреби, яку задовольняє автор-дослідник (розпочати наукову дискусію щодо змісту дослідження) й у визначенні основної функції, яку виконує текст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арискина О.Л. (2011). Методы исследования терминологической ориентации. *Вестник Университета Российской академии образования*, 3, 111–115. Москва.
2. Ахманова, О.С. (2020). *Словарь лингвистических терминов*. Москва: Книжный дом «ЛИБРОКОМ».
3. Ахманова, О.С. (2004). *Словарь лингвистических терминов*. Москва: Едиториал УРСС.
4. Буянова, Л.Ю. (2011). Терминологическая синонимия как механизм когнитивного развития языка науки. *Грамматика разноструктурных языков: сб. науч. ст. к юбилею профессора Виктора Юрьевича Копрова*. (с. 69–74). Воронеж: НАУКА-ЮНИПРЕСС. URL: http://www.koprov.ru/resources/monographs/Grammar_Studies_2011.pdf.
5. Васецька, О.І. (2019). Сигніфікативна синонімія в синтаксичній термінології української мови. *Термінологічний вісник*, 5, 65–77.
6. Вендлер, З. 1985. Иллокутивное самоубийство / З. Вендлер; пер. с англ. А.А. Зализняк. *Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 16. Лингвистическая прагматика*. (с. 228–250). Москва: Прогресс.
7. Виноградов, В.А. (2014). Термин в научном дискурсе. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Филология*, 2 (1), 368–372.
8. Винокур, Г.О. (1994). О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии (1939). *История отечественного терминоведения. Классики терминоведения: очерк и хрестоматия*. (с. 218–284). Москва.
9. Головин, Б.Н. & Кобрин, Ю.Р. (1987). *Лингвистические основы учения о терминах*. Москва: Высшая школа. 104 с.
10. Загнітко, А.П. (2012). *Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни*. (у 4 т.). Донецьк: ДонНУ.
11. Иванова, Г.А. (2010). О семантической эквивалентности терминологических единиц (на материале метаязыка лингвистики). *Терминология и знание*. Материалы II Международного симпозиума (Москва, 21–22 мая 2010 г.) / Отв. ред. докт. филол. наук С. Д. Шелов. Москва: Издательский центр «Азбуковник», (с. 181–191).
12. Кантышева, Н.Г. (2011). Прагматика термина экологического аудита в электронном систематизированном глоссарии. *Вестник ЧелГУ*, 33. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pragmatika-termina-ekologicheskogo-audita-v-elektronnom-sistematizirovannom-glossarii>.
13. Карамішева, І. (2004). Термін «прагматика у сучасній лінгвістиці». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 503: Проблеми української термінології, 128–131.
14. Крижановская, Е.М. (2000). *Коммуникативно-прагматическая структура научного текста* [Автореф. дис. ... канд. филол. наук]. Пермь. URL: <http://www.lib.ua-gu.net/diss/cont/329095.html>.
15. Кульпина, В.Г. & Татаринцев, В.А. (2014). Синонимия ключевых слов в системе славянской библиографии как эпистемологические рефлексы развития лингвистической терминологии. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 49, 188–202. URL: <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/sfpls/article/view/496>.
16. Ладъжникова, В.И. (2010). Тематическое развертывание и прагматическое фокусирование в научном тексте. *Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. Серия: Филология, педагогика, психология*, 2, 65–70. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tematicheskoe-razvertivanie-i-pragmaticheskoe-fokusirovanie-v-nauchnom-tekste>.
17. Ларина, Ю.Е. (2006). Прагматика лингвистической терминологии. *Научный журнал КубГАУ*, 24 (8). URL: <http://ej.kubagro.ru/2006/08/pdf/35.pdf>.
18. Ларина Ю. Е. (2007). *Прагматика термина как семиотическое свойство: на материале русской лингвистической терминологии* [Автореф. дис. ... канд. филол. наук]. Ростов-на-Дону.

19. Лейчик, В.М. (2009). Терминоведение: предмет, методы, структура. Москва: Либроком, 256 с.
20. Лотте, Д.С. (1961). *Основы построения научно-технической терминологии: Вопросы теории и методики*. Москва: Изд-во АН СССР.
21. Єрмоленко, С.Я., Бибик, С.П., Коць, Т.А. та ін. (2013). *Літературна норма і мовна практика*. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф». (с. 265 – 266).
22. Моррис, Ч. (1983). Основание теории знаков. У Степанов, Ю.С. (1983). *Семиотика* (с. 63). Москва.
23. Мустайоки, А. (1997). Возможна ли грамматика на семантической основе. *Вопросы языкознания*, 3, 15–25.
24. Ребрушкіна, І.А. & Аріскіна, О.Л. (2011). Отрицательная ориентация термина как его относительный признак (на материале лингвистической терминологии). *Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 2, Языкознание*, 2 (14), 211–214. URL: https://volsu.ru/upload/medialibrary/525/2_kftrtlourexbltsdoqaj,%20jcgpspighgtmxne.pdf.
25. Саматова, Е.К. (2003). Психолингвистический эксперимент как диагностика коннотаций у специального слова. *Психолингвистические аспекты изучения речевой деятельности*. (с. 56–63). Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т. URL: <http://journals.uspu.ru/attachments/article/1860/06.pdf>.
26. Селіванова, О.О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Полтава : Довкілля.
27. Серль, Дж.Р. (1986). Что такое речевой акт. *Новое в зарубежной лингвистике*, Вып. XVII, 151–169.
28. Суперанская, А.В., Подольская, Н.В. & Васильева, Н.В. (2012). *Общая терминология: Вопросы теории*. Москва: Книжный дом ЛИБРОКОМ. 248 с.
29. Табанакова, В.Д. (2013). *Авторский термин: знаю, интерпретирую, перевожу*. Тюмень: Изд-во Тюмен. гос. ун-та. 208 с.
30. Тараненко О.О. (2004). Конотація. *Енциклопедія «Українська мова»*. (с. 267–268). Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана.
31. Туровська, Л.В. (2010). Ще раз про емоційність терміна. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології», 676, 82–85.
32. Тутнер, Г.Б. (2009). Прагматика. *Энциклопедия эпистемологии и философии науки*. (с. 727–729). Москва : Канон+.
33. Яремко, Я.П. (2017). Природа терміна у комунікативному контексті. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 64 (Ч. 1), 330–337.
34. Austin, J.R. (1986) How to do things with words. – Oxford, 1962. В русском переводе: Остин Дж. Слово как действие. *Новое в зарубежной лингвистике*, XVII, 22–130.

Oksana Vasetska

INTERPRETATION OF THE PHENOMENON OF TERMINOLOGICAL PRAGMATICS

The article clarifies the essence of the phenomenon of terminological pragmatics. Significant gaps in the study of the phenomenon of pragmatics in professional (academic) discourse are emphasized. The essence and methods of defining pragmatic components in terms are explained.

The article proves that linguistic pragmatics is a discipline that studies the patterns of language use as well as speech linguistics. It is emphasized that in terminological research it is necessary some procedures: to identify and analyze the pragmatics of each terms, as well as to clarify the features of identifying the pragmatics of scientific texts (i.e. in academic discourse), which is, for example, understanding the communicative need met by the research author and in determining the dominant function performed by the text. The researcher's

need is often to start a scientific discussion about the study's content and choose the primary function that the text performs.

Although linguistic pragmatics, including terminology, does not have clear definitions, it is formed by a wide range of issues related to the subject and addressee of communication, their interaction, the situation of communication, etc. In this regard, it is emphasized that each author-researcher seeks to convey to the addressee the true information about the concept and thus forms the intention of the term-making act, which is actually pragmatics that should be understood as “the interpreter’s attitude to the term-sign”.

In the proposed exploration, the concept of ‘connotation of terms’ is considered as a type of concept to the generic ‘pragmatics of terms’; ‘shade of meaning of the term’ is recognized as a variant concept to ‘connotation of terms’. It is emphasized that the phenomenon of a ‘shade of meaning’ as an element of the semantic structure of one term-concept and the phenomenon of ‘shade of meaning’ as a component and method of determining distance between meanings (synonyms, doublets, variants, etc.) are not distinguished in the work.

Key words: Keywords: terminological pragmatics, connotation, emotionality, evaluability, professional (academic) discourse, addressee.

REFERENCES

1. Austin, J.R. (1986) How to do things with words. – Oxford, 1962. In: Austin, J.R. (1986). Slovo kak dejstvie [Word as an Action]. *Novoe v zarubezhnoj lingvistike* [New in the Foreign Linguistics], XVII, 22–130 (in Russ.).
2. Ariskina, O.L. (2011). Metody issledovaniya terminologicheskoy orientacii [Research Methods of Terminological orientation]. *Vestnik Universiteta Rossijskoj akademii obrazovaniya* [Bulletin of the University of the Russian Academy of Education.], 3, 111–115. Moscow (in Russ.).
3. Ahmanova, O.S. (2020). *Slovar' lingvisticheskikh terminov* [Dictionary of linguistic terms]. Moscow: Kniznyiy dom “LIBROKOM” Ahmanova, O.S. (2004). *Slovar' lingvisticheskikh terminov* [Dictionary of linguistic terms]. Moscow: Editorial URSS (in Russ.).
4. Bujanova, L.Ju. (2011). Terminologicheskaja sinonimija kak mehanizm kognitivnogo razvitija jazyka nauki. [Terminological Synonymy as a Mechanism for the Cognitive Development of the Language of Science]. *Grammatika raznostrukturyh jazykov: sb. nauch. st. k jubileju professora Viktora Jur'evicha Koprova* [Grammar of languages of different structure: a collection of scientific articles for the anniversary of Professor Viktor Yurievich Koprova.] (p. 69–74). Voronezh: NAUKA-JUNIPRESS. Retrieved from http://www.koprov.ru/resources/monographs/Grammar_Studies_2011.pdf (in Russ.).
5. Vasetska, O.I. (2019). Syhnifikatyvna sinonimiiia v syntaksychnii terminolohii ukrainskoi movy [Notional Synonymy in Ukrainian Syntactic Terminology]. *Terminolohichni visnyk* [Terminological Bulletin], 5, 65–77 (in Ukr.).
6. Vendler, Z. (1985). Illokutivnoe samoubiistvo [Illocutionary Suicide]. *Novoe v zarubezhnoj lingvistike* [New in Foreign Linguistics]. Vol. 16: Linguistic Pragmatics. Moscow, Progress Publ. (pp. 238–250) (in Russ.).
7. Vinogradov, V.A. Termin v nauchnom diskurse [A Term in Scientific Discourse]. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo. Filologija* [Vestnik of Lobachevsky University of Nizhni Novgorod. Philology], 2 (1), 368–372. (in Russ.).
8. Vinokur, G.O. (1994). O nekotoryh javlenijah slovoobrazovaniya v russkoj tehničeskoj terminologii (1939) [On Some Phenomena of Word Formation in Russian Technical Terminology (1939)]. *Istorija otechestvennogo terminovedeniya. Klassiki terminovedeniya: ocherk i hrestomatija* [History of Russian Terminology. Classics of Terminology: Essay and Anthology]. (p. 218–284). Moscow (in Russ.).

9. Golovin, B.N. & Kobrin, R.Ju. (1987). *Lingvisticheskie osnovy uchenija o terminah* [*Linguistic Foundations of the Study of Terms*]. Moscow (in Russ.).
10. Zahnitko, A.P. *Slovník suchasnoi línhvistyky: poniattia i terminy* [*Dictionary of Modern Linguistics: Concepts and Terms*]. [(Vol. 2)]. Donetsk: DonNU (in Ukr.). Загнітко, А.П. (2012). *Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: (у 4 т.)*. Донецьк: ДонНУ.
- Zahnitko, A.P. (2012). *Slovník suchasnoi línhvistyky: poniattia i terminy* [*Dictionary of Modern Linguistics: Concepts and Terms*]. Donetsk: DonNU (in Ukr.).
11. Ivanova, G.A. O semanticheskoy jekvivalentnosti terminologicheskikh edinic (na materiale metajazyka lingvistiki) [On the Semantic Equivalence of Terminological Units (Based on the Metalanguage of Linguistics)]. *Terminologija i znanie* [*Terminology & Knowledge*]. Moscow. (pp. 181–191). Moscow (in Russ.).
12. Kantysheva, N.G. (2011). Pragmatika termina jekologicheskogo audita v jelektronnom sistemizirovannom glossarii. [Pragmatics of the Term Environmental Audit in an Electronic Systematized Glossary.]. [*Bulletin of Chelyabinsk State University*], 33. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/pragmatika-termina-ekologicheskogo-audita-v-elektronnom-sistemizirovannom-glossarii> (in Russ.).
13. Karamysheva, I. (2004). Termin «prahmatyka» u suchasni línhvistytsi [Term Pragmatics in Modern Linguistics]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika"*, 503: *Problemy ukraïnskoi terminologii* [Bulletin of National University "Lvivska Politechnika", 503: Problems of the Ukrainian Terminology], 128–131. *Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika"* (in Ukr.).
14. Krizhanovskaja, E.M. (2000). *Kommunikativno-pragmaticheskaja struktura nauchnogo teksta* [Communicative and pragmatic structure of the scientific text]. [Synopsis of PhD thesis]. Perm. Retrieved from <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/329095.html> (in Russ.).
15. Kul'pina, V.G. & Tatarinov, V.A. (2014). Sinonimija ključevyh slov v sisteme slavisticheskoi bibliografii kak jepistemologicheskie refleksy razvitija lingvisticheskoi terminologii. [Synonymy of keywords in the bibliographic system of the Slavic linguistics as epistemological reflexes of linguistic terminology's development]. *Studia z Filologii Polskiej i Siowiacskiej*, 49, 188–202. Retrieved from <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/sfps/article/view/496> (in Russ.).
16. Ladyzhnikova, V.I. (2010). Tematicheskoe razvertyvanie i pragmaticheskoe fokusirovanie v nauchnom tekste [Thematic deployment and pragmatic focusing in a scientific text]. *Vestnik Baltijskogo federal'nogo universiteta im. I. Kanta. Serija: Filologija, pedagogika, psihologija* [Immanuel Kant Baltic Federal University's Vestnik. Philology, Pedagogy, and Psychology], 2, 65–70. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/tematicheskoe-razvertyvanie-i-pragmaticheskoe-fokusirovanie-v-nauchnom-tekste> (in Ukr.).
17. Larina, Ju.E. (2006). Pragmatika lingvisticheskoi terminoleksiki. [Pragmatics of the Linguistic Terminological Lexis]. *Nauchnyj zhurnal KubGAU* [*Scientific Journal of KubSAU*], 24 (8). Retrieved from <http://ej.kubagro.ru/2006/08/pdf/35.pdf> (in Russ.).
18. Larina, Ju.E. (2007). Pragmatika termina kak semioticheskoe svojstvo: na materiale russkoj lingvisticheskoi terminologii [Pragmatics of the Term as a Semiotic Property: Based on the Material of Russian Linguistic Terminology]. [Synopsis of PhD thesis]. Rostov-on-Don (in Russ.).
19. Lejchik, V.M. (2009). *Terminovedenie: Predmet, metody, struktura* [Terminology: Subject, Methods, Structure]. Moscow (in Russ.).
20. Yermolenko, S.Ia, Bybyk, S.P., Kots, T.A. & others (2013). *Literaturna norma i movna praktyka* [*Linguistic Norm and language practice*]. (pp. 265–266). Nizhyn: Vydavnytstvo "Aspekt-Polihraf" (in Ukr.).
21. Lotte, D.S. (1961). Osnovy postroenija nauchno-tehnicheskoi terminologii. *Voprosy teorii i metodiki*. [Fundamentals of Construction of Scientific and Technical Terminology: Questions of Theory and Methodology.]. Moscow: Izd-vo AN SSSR (in Russ.).

22. Morris, Ch. (1983). Osnovanie teorii znakov. In Stepanov, Yu.S. (1983) *Semiotika* [*Semiotics*]. (p. 63). Moscow (in Russ.).
23. Mustajoki, A. (1997). Vozmozhna li grammatika na semanticheskoy osnove. [Is a semantic based grammar possible?]. *Voprosy Jazykoznanija* [*Topics in the Study of Language*], 3, 15–25 (in Russ.).
24. Rebrushkina, I.A. & Ariskina, O.L. (2011). Otricatel'naya orientaciya termina kak ego otnositel'nyj priznak (na materiale lingvisticheskoy terminologii). [Negative Orientation of a Term as Its Relative Property (On the Material of Linguistic Terminology)]. *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 2, Yazykoznanie* [*Science Journal of Volgograd State University. Linguistics*], 2 (14), 211–214. Retrieved from https://volsu.ru/upload/medialibrary/525/2_kftrtloupexbltsdoqaj,%20jcgpspigihgtmxne.pdf (in Russ.).
25. Samatova, E.K. (2003). Psiholingvisticheskij jeksperiment kak diagnostika konnotacij u special'nogo slova [Psycholinguistic experiment as a diagnosis of connotations in a special word]. *Psiholingvisticheskie aspekty izuchenija rechevoj dejatel'nosti* [Psycholinguistic aspects of speech activity study.]. (pp. 56–63). Ekaterinburg Retrieved from <http://journals.uspu.ru/attachments/article/1860/06.pdf> (in Russ.).
26. Selivanova, O.O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia* [Modern linguistics: terminological encyclopaedia.]. Poltava : Dovkillia (in Ukr.).
27. Searle John Rogers (1986). Chto takoe rechevoj akt [What Is the Speech Act]. *Novoe v zarubezhnoj lingvistike* [*New in Foreign Linguistics*], XVII, 151–169 (in Russ.).
28. Superanskaja, A.V., Podol'skaja, N.V. & Vasil'eva, N.V. (2012). *Obshhaja terminologija: Voprosy teorii* [General Terminology: Problems of Theory.]. Moscow: Knizhnyj dom LIBROKOM (in Russ.).
29. Tabanakova, V.D. (2013). *Avtorskij termin: znaju, interpretiruju, perevozh* [Authorial Term: I Know, I Interpret, I Translate]. Tjumen': Izd-vo Tjumen. gos. un-ta. (in Russ.).
30. Taranenko, O.O. (2004). Konotatsiia. In *Entsyklopediia Ukrainska mova* [Ukrainska mova: Entsyklopediia]. (pp. 267–268). Kyiv: Vyd-vo "Ukr. entsykl." im. M. P. Bazhana (in Ukr.).
31. Turovska, L.V. (2010). Shche raz pro emotsiinist termina [Once Again About the Emotionality of the Term]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika", Seriya: Problemy ukrainskoi terminolohii* [*Bulletin of National University "Lvivska Politehnika": Problems of the Ukrainian Terminology*], 676, 82–85 (in Ukr.).
32. Tutner, G.B. (2009). Pragmatika [Pragmatics]. *Jencyklopedija jepistemologii i filosofii nauki* [*Encyclopedia of Epistemology and Philosophy of Science*]. (pp. 727–729). Moscow: Kanon+ (in Russ.).
33. Yaremko, Ya.P. (2017). Pryroda termina u komunikatyvnomu konteksti. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filolohichna* [*Visnyk of Lviv University. Series Philology*], 64 (I), 330–337 (in Ukr.).